

**DOLGOROČNI IN SREDNJEROČNI
RAZVOJNI PROGRAM
OBČINE TIŠINA**

- P O V Z E T E K -

*** NAMENJENO ZA OKVIRNO PREDSTAVITEV RAZVOJNEGA PROGRAMA!**

PREDSTAVITEV OBČINE TIŠINA

Občina Tišina je bila na novo ustanovljena na podlagi zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območjih (Ur. list RS 59/98) in je nastala na območju prejšnje skupne občine Murska Sobota in še pozneje skupne občine Cankova-Tišina. Občina Tišina se z 38,8km² površine razteza na levem bregu Mure, vzhodno od avstrijske meje in mejne reke Kučnice, ob potokih Mokoš in Dobel, v zahodnem delu Ravenskega. Ob koncu leta 2012 je na območju občine prebivalo 4.140 ljudi .

Občino Tišina sestavlja 12 naselij in zaselek Romi: Borejci, Gederovci, Gradišče, Krajna, Murski Črnci, Murski Petrovci, Petanjci, Rankovci, Sodišinci, Tišina, Tropovci, Vanča vas in romsko naselje Borejci–Vanča vas. Občinsko središče je Tišina, ki se je razvilo ob potoku Mokoš in regionalni cesti Murska Sobota - Maribor. S sosednjima krajema Petanjci in Tropovci sestavlja enotno panonsko naselbino. Relief občine Tišina je tipično panonski, saj je njena celotna površina skorajda povsem ravna. Tudi podnebje, vodovje, sestava tal, rastlinstvo in živalstvo so izrazito panonski. Gozdov je malo in ležijo pretežno ob levem bregu reke Mure, ki je naravna meja občine na jugozahodu in zahodu.

Občina je še vedno pretežno kmetijska, čeprav je čistih kmetij vedno manj, več pa je takih, ki jim je kmetijstvo dopolnilna dejavnost ob zaposlitvi v večjih centrih, kot so Murska Sobota, Radenci in Gornja Radgona. Dobro pa sta v občini razvita drobno gospodarstvo in podjetništvo.

Velika večina otrok iz občine obiskuje osnovno šolo na Tišini, nekaj pa tudi obiskuje podružnično OŠ v Gederovcih. Otroški vrtec je na Tišini in sicer javni vrtec pri OŠ Tišina in enota zasebnega vrtec Laura. Zdravstveno varstvo občanov občine Tišina izvajajo Zasebni zdravstveni delavci.

Cestno omrežje je v občini Tišina dobro razvejano. V omenjeni občini so asfaltirane že vse regionalne in lokalne ceste, ki pa so že načete.

Občina Tišina meji na občine Cankova, Puconci, Radenci in Mestno občino Murska Sobota. Na zahodu pa na sosednjo državo Republiko Avstrijo.

AVTORJI RAZVOJNEGA PROGRAMA IN SODELUJOČI PRI PRIPRAVI

Avtorji razvojnega programa občine Tišina smo:

1. Stanislav Sraka, uni. dipl. organizator, iz Beltinec
2. Darja Čerpnjak Horvat, strokovna sodelavka pri Razvojni agenciji Sinergija d.o.o.
3. Klaudija Šadl Jug, direktorica občinske uprave s sodelavci.

Avtorji si pridržujejo avtorske pravice na razvojnem programu kot celoti ter njegovih sestavnih delih, in sicer jim kot soavtorjem pripada nedeljiva avtorska pravica na avtorskem delu; na naročnika razvojnega programa pa prenašajo pravico uporabe avtorskega dela izključno za njegove potrebe.

Pri pripravi razvojnega programa so sodelovali tudi:

1. župan občine Tišina, Franc Horvat;
2. Komisija za sodelovanje pri pripravi Dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa Občine Tišina in sicer: predsednik Boštjan Šafarič, člani: Milan Karoli, Jože Zrim, Anton Omar, Majda Erjavec in predstavnik Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije Marjan Šiftar;
3. občinska uprava, člani občinskega sveta in člani odborov;
4. člani vaških odborov in
5. občani občine Tišina.

V okviru priprave razvojnega programa so v obdobju od 13.11.2012 do 21.11.2012 potekale delavnice v vseh trinajstih vaških skupnosti. V obdobju od 04.12.2012 do 18.12.2012 pa delavnice po interesnih skupinah.

Vsem sodelujočim se za njihov prispevek iskreno zahvaljujemo!

RAZLOGI ZA IZDELAVO RAZVOJNEGA PROGRAMA IN NJEGOVA VSEBINA

Bodoči razvoj občine Tišine je deloma pogojen z njenim razvojem v preteklost, s sedanjimi sestavami ljudi (izobrazbena, starostna, socialna), z gospodarsko sestavo, s stanjem infrastrukture, z naravnimi danostmi, z opredelitvijo njegove vizije in razvojnih ciljev ter z relevantnim okoljem, ki jo obkroža in njegovimi potenciali.

Še najbolj pa je **razvoj občine Tišina odvisen od sposobnosti ljudi, ki v njej živijo**, da razvojne cilje tudi uresničijo.

Kakovost življenja ljudi v katerikoli (lokalni) skupnosti je v veliki meri odvisna od **ciljno naravnane razvoja vseh pomembnih dejavnikov**, ki jo sestavljajo.

Pomembni dejavniki kakovosti življenja ljudi so: možnost pridobivanja materialnih dobrin; možnost pridobivanja duhovnih dobrin; kakovost infrastrukturnih objektov in dejavnosti v bivalnem okolju; kakovost naravnega okolja.

Namen izdelave dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa za območje občine Tišina je bil:

- opredelitev vizije razvoja območja;
- opredelitev razvojnih ciljev območja;
- opredelitev (strateških) razvojnih projektov in aktivnosti za njihovo doseganje;
- predvideti način njihove izvedbe, s čimer bo prebivalcem občine Tišina v bodočnosti omogočeno povečevati pridobivanje materialnih in kulturnih dobrin ter izboljševati infrastrukturo in kakovost naravnega okolja.

Izhodišče za izdelavo dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa za območje občine Tišina je dejstvo, da se je najvišji organ občine, to je občinski svet odločil za njegovo izdelavo. Leta izhaja iz odločnosti, da bodo usmerjali in pospeševali razvoj občine oz. celotnega območja Tišina tako, da bo njihovim prebivalcem na razpolago čedalje več možnosti za gospodarsko udejstvovanje na tem območju in s tem tudi za izboljšanje njihove blaginje.

Skupni cilj naročnika je z izbranim izdelovalcem razvojnega programa, narediti za občino Tišina takšen dolgoročni in srednjeročni razvojni program, ki bo življenjski in bo občinskim organom odločanja ter občanom služil za realno načrtovanje potrebnih razvojnih projektov, s posebnim poudarkom na celostnem razvoju območja, temelječ na avtentičnih dejstvih in realnih predpostavkah oz. razvojnih usmeritvah.

Izbrani izdelovalec razvojnega programa je skupno s člani občinskega sveta, njegovih teles, županom in občinsko upravo občine Tišina, torej vseh oblastnih struktur v občini, definiral zeleno vizijo in razvojne cilje. Razvojni cilji izražajo individualne in skupne cilje prebivalcev ter občine Tišina. Za doseganje razvojnih ciljev so predvideni predlogi razvojnih projektov in aktivnosti za vsa temeljna področja razvojnega programa.

Predlogi projektov in aktivnosti bodo oblikovali v zagonski obliki tako, da bo omogočena izdelovala prioritet in nadaljnja izvedba, spremljava in nadzor.

Prispevati želimo k večji kakovosti življenja v občini Tišina.

Konceptualno je razvojni program občine Tišina razdeljen v tri sklope, ki so medsebojno vzročno - posledično povezani:

1. prvi sklop vsebuje okvirni oris gibanja razvojnih dejavnikov v preteklosti (*»od kod prihajamo«* - *iz preteklosti se učimo prihodnosti*);
2. drugi sklop vsebuje opredelitev razpoložljivih razvojnih dejavnikov (resursov) in oceno njihove izkoriščenosti v sedanosti (*»kdo in kaj smo«* - *kaj so naše prednosti in slabosti*);
3. tretji sklop pa vsebuje predvidena razvojna gibanja ter njihove dejavnike v bodočnosti (*»kam gremo oz. kam želimo iti«* - *komur ni do sanj, ta nima moči za ukrepanje*).

Prvi in drugi vsebinski sklop sta podlaga za ugotavljanje in opredeljevanje razvojnih problemov ter hkrati tudi dejavnikov, ki vsaj deloma pogojujejo potreben in možen razvoj v bodočnosti.

Tretji pa vsebuje zlasti opredelitev potrebnega in možnega razvoja v bodočnosti ter predloge ukrepov (nabor razvojnih projektov) za odpravljanje razvojnih problemov celostnega razvoja podeželja na območju občine Tišina.

Priprava (analiza stanja)

Zbrali smo kratek zgodovinski pregled območja občine Tišina z namenom iskanja razvojnih poti na osnovi dosedanjih izkušenj in možnosti, ki jih imajo prebivalci na območju občine Tišina. Omenjeni pregled je služil kot ena od osnov iskanja skupnih razvojnih ciljev pri nadaljnjem definiranju predlogov projektov in aktivnosti.

Uvajanje (usmeritve)

Pri izdelavi dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa so bile upoštevane dosedanje usmeritve kot tudi dolgoročni cilji in omejitve, ki jih postavlja država Slovenija in Evropska unija, katere članice smo, kakor tudi stroka (strategija razvoja kmetijstva ozirom podeželja, strategija razvoja malega gospodarstva, strategija razvoja turizma, strategija varstva okolja, domače in tuje izkušnje pri izvajanju projektov razvoja podeželja,...).

Predlogi projektov in aktivnosti

Predlogi projektov in aktivnosti so oblikovani v zagonski obliki tako, da bo omogočena izdelava prioritet in nadaljnja izvedba, spremljava ter nadzor.

Vsebujejo možne oblike usklajene pomoči vladnih in ostalih institucij (različni razpisi) za predvidene projekte po vseh prostorih kot pomoč občinam za doseg poenotenja razpisnih pogojev.

ORIS RAZVOJA V PRETEKLOSTI

V letu 1869 je živel v naseljih, ki tvorijo sedanjo občino Tišino 2.866 ljudi in v letu 2011 4.134 ljudi, kar je za 44,24% več. Število prebivalstva je razmeroma naraščalo do popisa leta 1981, ko je le - to znašalo 4.347 ljudi, nato pa se je število prebivalcev občine do leta 2011 začelo padati in se je zmanjšalo za 4,9%.

Število doma živečih aktivnih prebivalcev občine Tišina se je od leta 1991, ko jih je bilo 57,8%, do leta 2002 zmanjšalo na 50,5%, število vzdrževanih oseb se je v istem obdobju povečalo s 23,9% na 30,3%, število oseb z lastnimi dohodki pa je poraslo s 14,4% na 28,2%.

Večina prebivalcev iz občine Tišina, ki so med obema svetovnima vojnama emigrirali in so delali in/ali živeli v tujini, so se selili predvsem v Francijo. Še pred začetkom druge svetovne vojne pa se je večina izseljenih vrnila domov. Stopnja izseljevanja prebivalcev iz občine Tišina in priselitev iz tujine v občino je bila sorazmerno nizka.

Število doma živečih aktivnih prebivalcev občine Tišina se je od leta 2002, ko jih je bilo 2.117, do leta 2011 zmanjšalo na 2.041, število oseb z lastnimi dohodki je poraslo s 401 v letu 1981 na 903 v letu 2002, v enakem obdobju pa se je število vzdrževanih oseb zmanjšalo s 1.448 na 1.112. Kmečko prebivalstvo se je od leta 2005, ko je bilo v občini 157 samozaposlenih kmetov, do leta 2012 povečalo na 174.

Starost prebivalcev se je od leta 1969 stalno povečevala, stopnja njihovega izseljevanja in priseljevanja pa je bila vseskozi nizka.

Do začetka sedemdesetih let sta bili kmetijstvo in zlasti z njim povezana obrt glavni gospodarski dejavnosti v občini, po tem obdobju sta začeli pridobivati na pomenu industrija in gradbeništvo, v začetku devetdesetih let pa še trgovina in druge storitvene dejavnosti.

Ob koncu šestdesetih let so prebivalci občine Tišina začeli z gradnjo vaških vodovodov in asfaltiranjem lokalnih cest in desetletje za tem s širitvijo telefonskega omrežja. V tem obdobju so zgradili tudi novo osnovno šolo na Tišini.

Povečanje uporabe pesticidov in umetnih gnojil v kmetijstvu po letu 1970 je močno povečalo onesnaženost tal, nenačrtno izkopavanje gramoza in odlaganje smeti pa je boleče poseglo v prostor, zato se je njegova kakovost v zadnji četrtini stoletja precej poslabšala.

GLAVNI PROBLEMI

Bodoči razvoj občine Tišina je deloma pogojen z njenim razvojem v preteklost, deloma s sedanjimi sestavami ljudi (izobrazbena, starostna, socialna), gospodarsko sestavo, stanjem infrastrukture in naravnimi danostmi ter deloma z opredelitvijo njenih razvojnih ciljev.

Še najbolj pa je razvoj občine Tišina odvisen od sposobnosti ljudi, ki v njej živijo, da razvojne cilje tudi uresničijo.

Z vidika sedanjosti in razvoja v bodočnosti so glavni problemi občine Tišina tile:

1. Veliko nezaposlenih ljudi in premalo produktivno zaposlenih ljudi na kmetijah.
2. Pomanjkanje zaposlitvenih možnosti za mlade ljudi, ki prvič iščejo zaposlitev, kajti zaposlitvene možnosti v Murski Soboti, kjer se je v preteklosti zaposlovalo večina prebivalcev občine Tišina, so in bodo majhne, znotraj občine pa jih tudi ni dovolj.
3. Nizka izobrazbena sestava delazmožnih prebivalcev.
4. Pomanjkanje podjetnikov, intelektualne gospodarske infrastrukture in naselitvenih območij za majhna podjetja.
5. Pomanjkanje turistične ponudbe.
6. Majhne kmetije in velika razdrobljenost kmetijskih zemljišč.
7. Usmerjenost plasmaja storitev, ki jih opravljajo prebivalci občine, pretežno na njeno območje.
8. Neopredeljenost razvojnih ciljev kot preseka potreb in možnosti ter strateških aktivnosti in projektov, s katerimi bi lahko v občini dosegli možen razvoj v bodočnosti.

GIBANJE ŠTEVILA LJUDI PO NASELJIH

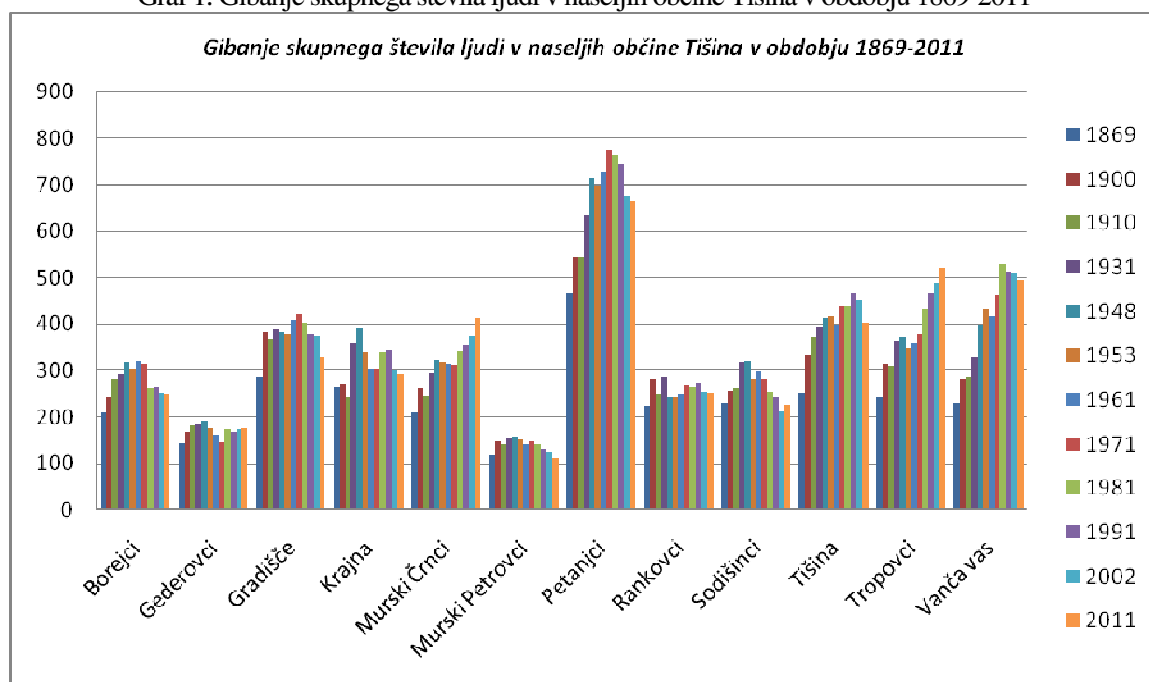
Gibanje števila ljudi po posameznih naseljih v občini Tišina v obdobju od leta 1869 do leta 2011 je prikazano v tabeli 1 in grafu 1.

Tabela 1: *Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011*

TIŠINA	1869	1900	1910	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Borejci	209	244	281	292	318	305	320	314	262	264	251	248
Gederovci	143	168	181	186	192	175	161	145	174	169	173	175
Gradišče	286	384	367	389	384	378	408	421	403	378	375	328
Krajna	265	270	245	357	391	341	304	305	339	346	299	293
Murski Črnci	208	263	246	294	322	318	315	313	342	356	375	414
Murski Petrovci	117	149	141	157	159	152	141	149	141	131	125	111
Petanjci	466	545	545	633	714	699	728	775	765	743	676	667
Rankovci	223	283	248	287	244	241	250	266	265	272	254	251
Sodišinci	228	258	261	318	319	283	296	281	254	242	212	227
Tišina	252	332	372	394	414	416	397	439	438	466	452	404
Tropovci	241	316	310	365	374	347	357	377	434	467	488	521
Vanča vas	228	282	286	327	399	433	416	465	530	512	509	495
SKUPAJ	2866	3494	3483	3999	4230	4088	4093	4250	4347	4346	4189	4134

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1931 do 2011, A., J. In dr. J. Sraka, knjiga Prekmurci in Prekmurje, 1984.

Graf 1: *Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011*

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1931 do 2011, A., J. In dr. J. Sraka, knjiga Prekmurci in Prekmurje, 1984.

V zadnjih petdesetih letih (1961-2011) se je najbolj povečalo število prebivalcev v naselju Tropovci, in sicer za 45,94%. Število prebivalcev je v tem obdobju v Tropovcih stalno naraščalo. Ugotovimo lahko, da se je v zadnjih petih desetletjih število prebivalcev povečalo v Gederovcih, Murskih Črncih, Rankovcih, Tišini, Tropovcih in v Vanča vasi (večinoma naselja, ki so bližje Murski Soboti), v vseh ostalih naseljih pa se je zmanjšalo, in sicer najbolj v Sodišincih in na Krajini, kjer je število prebivalcev upadlo pod nivo iz začetka tega stoletja.

Razlog za taka gibanja so bile zaposlitvene in še posebej prevozne možnosti do delovnih mest v obdobju do leta 1975, kar dodatno potrjujejo podatki o zdomcih, ki očitno korelirajo z gibanjem prebivalstva v tem obdobju.

Po narodnostni pripadnosti (nacionalnosti) je struktura prebivalcev občine Tišina zelo monolitna, saj se je velika večina prebivalcev ob zadnjem popisu prebivalstva (leta 2002) opredelila z 92,8% prebivalcev za Slovence, od tega se 0,2% prebivalcev narodno ni opredelilo, 86 oziroma 2,05% pa se jih je opredelilo za Rome.

Tudi glede veroizpovedi je struktura prebivalcev občine Tišina naslednja: 75,75% prebivalcev se je ob zadnjem popisu opredelilo za katolike, 11,48% se jih je opredelilo za evangeličane in druge protestante, ostali se niso opredelili za nobeno veroizpoved.

LJUDJE - PRIMERJAVA S PODATKI ZA CELO DRŽAVO

Primerjava pomembnejših struktur prebivalstva občine Tišina s podatki za celotno Republiko Slovenijo za leto 2002 je podana v tabeli.

Ob primerjavi podatkov za občino Tišino ter za celotno državo, po popisu prebivalstva leta 2002, lahko ugotovimo sledeče:

- občina Tišina bistveno ne odstopa od državnega povprečja pri deležu aktivnega prebivalstva (delež aktivnega prebivalstva je 1,44% odstotnih točk večji, kot je slovensko povprečje);
- delež oseb z lastnimi dohodki je 1,45% manjši od slovenskega povprečja;
- delež vzdrževanih oseb je bil za 3,43% manjši od slovenskega povprečja;
- delež zaposlenih oseb je v občini Tišina za 3% manjši od slovenskega povprečja;
- delež brezposelnih oseb je kar za 5,55% večji od slovenskega povprečja;
- delež kmetovalcev v občini je kar za 3,59 % manjši od slovenskega povprečja;
- delež dnevnih migrantov, zaposlenih in učencev iz občine, je kar za 14, 95% večji od slovenskega povprečja.

Pričujoča primerjava kaže na nezadostno izkoriščenost oz. angažiranost človeških potencialov občine (aktivni, zaposleni), večjo brezposelnost, na velik delež kmečkega prebivalstva, na zelo veliko mobilnost prebivalstva, kakor tudi na zaposlitveno in po-osnovnošolsko izobraževalno odvisnost od drugih središč.

Tabela 2: Pomembnejše strukture prebivalstva izražene v odstotkih za občino Tišina in Republiko Slovenijo v letu 2002

	SLOVENIJA	TIŠINA	Delež prebivalcev Republike Slovenije (%)	Delež prebivalcev v občini Tišina (%)
Skupaj	1.964.036	4.189	0,21	100,0
Povprečna starost	39,5	39,0		
Indeks staranja	96,3	96,7		
Otroci do 7 let	125.617	272	0,22	6,5
Otroci 7-14 let	174.550	356	0,20	8,5
Mladina 15-26 let	336.880	718	0,21	17,1
Ženske 15-49 let	502.693	1.062	0,21	25,4
Prebivalci stari 65 let ali več	288.981	609	0,21	14,5
Delovno aktivno prebivalstvo	818.304	1.738	0,21	41,5
Zaposleni in samozaposleni dnevni migranti	444.587	1.343	0,30	32,1
Učenci osnovnih šol	177.987	392	0,22	9,4
Učenci srednjih šol	106.754	212	0,20	5,1
Študenti	75.728	116	0,15	2,8
Učenci in študenti dnevni migranti	172.500	553	0,32	13,2

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002

KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI

Število prebivalcev občine Tišina se je zadnjega pol stoletja gibalo okoli 4.200. Skokovito je poraslo po prvi svetovni vojni (po podatkih iz popisa prebivalstva leta 1931 je takrat v občini Tišina živel 3.999 ljudi), se leta 1948 se je zvišalo na 4.230, po tem obdobju pa se je gibalo število prebivalstva tu nekje. Ob koncu leta 2012 je v občini Tišina prebivalo 4.140 ljudi.

Od leta 1961 do leta 2011 se je število prebivalcev povečalo v naslednjih naseljih: v Gederovcih, Murskih Črncih, Rankovcih, na Tišini, v Tropovcih in v Vanča vasi. V vseh ostalih naseljih se je število prebivalstva zmanjšalo.

Razlog za taka gibanja so bile zaposlitvene in še posebej prevozne možnosti do delovnih mest v obdobju do leta 1975, kar dodatno potrjujejo podatki o zdomcih, ki očitno korelirajo z gibanjem prebivalstva v tem obdobju.

Podatki o sestavi prebivalstva po statističnih merilih za opredelitev aktivnih in neaktivnih ljudi kažejo, da se je število aktivnih prebivalcev občine Tišina od leta 1981 do 2002 relativno zmanjšalo s 2.360 oseb na 2.117 oseb. V enakem obdobju pa so naraščale osebe z lastnim dohodkom in sicer s 401 oseb na 903. V istem obdobju se je posledično zmanjšalo število vzdrževanih oseb in sicer z 1.448 oseb na 1.112 oseb.

Velike spremembe so v zadnji polovici stoletja nastale tudi v starostni sestavi prebivalstva, saj se je razvojno najbolj pomembna skupina prebivalcev, ki so stari do 19 let, od leta 1991, ko jih je bilo 21,45%, zmanjšala v letu 2011 na 19% vseh prebivalcev, iz leta v leto pa narašča število prebivalcev, ki se starajo.

Izobrazbena sestava prebivalstva se je iz leta v leto izboljševala, vendar je še vedno zelo slaba, saj je v letu 2011 imelo višjo in visoko izobrazbo le 4,99% prebivalcev občine Tišina, starejših od 24 let.

Ključni faktorji, ki so vplivali na prej orisana gibanja sestav prebivalstva občine Tišine v zadnji polovici stoletja, so bili tile:

- visoka stopnja rodnosti v tridesetih in štiridesetih letih tega stoletja in stalno zmanjševanje rodnosti po tem obdobju;
- izseljevanje v tujino in druge kraje Slovenije v petdesetih in šestdesetih letih;
- zviševanje življenjske dobe ljudi skozi vse obdobje;
- zaposlovanje kmečkega prebivalstva, zlasti v Murski Soboti in v bližnjih večjih središčih, ki je bilo najbolj intenzivno v šestdesetih in sedemdesetih letih;
- uvajanje kmečkih pokojnin v začetku sedemdesetih let in močno povečanje upokojevanja zaposlenih ljudi v osemdesetih letih;
- oddaljenost od univerz, malo potreb po strokovnjakih z visoko izobrazbo v podjetjih v Murski Soboti in v bližnjih večjih središčih ter veliko potreb po priučenih delavcih v istih podjetjih.

Gospodarsko rast v občini Tišina so v pretekli četrtini stoletja najbolj zaznamovala storitvene dejavnosti in z njo povezana deagrarizacija (zaposlovanje kmečkega prebivalstva v ekstenzivni industriji), poleg nje pa je zelo pomembno povečevanje produktivnosti v kmetijstvu, zdomstvo in v zadnjem desetletju tudi razmah storitvenih dejavnosti, zlasti trgovine in gostinstva.

Večino gospodarske rasti vključno z nabavo trajnejših dobrin za osebno uporabo (stanovanjske stavbe in oprema, avtomobili itd.) so prebivalci občine Tišine financirali z denarjem, ki so si ga zaslužili z opravljanjem preprostih industrijskih opravil zlasti v tovarnah v Murski Soboti in Gornji Radgoni.

Iz podatkov o izobrazbeni sestavi prebivalstva, sestavi gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov izhaja nedvoumna ugotovitev, da je tudi gospodarska rast, ki je bila financirana iz zaslužkov

v neindustrijskih dejavnostih, temeljila predvsem na pridobitnem angažiranju prebivalcev občine Tišina v tehnološko in strokovno malo zahtevnih gospodarskih dejavnostih.

Ključni faktorji gospodarske rasti v občini Tišina v zadnji četrtini stoletja so bili tile:

- pretežno proizvodno angažiranje mladih ljudi, ki so se zaposlovali predvsem v starostnem obdobju od 15 do 18 let kot priučeni ali kvalificirani delavci (izobraževanje je bilo poceni, zaslužki, čeprav majhni, so bili dostopni že v zgodnji mladosti);
- delovna mesta tako v podjetjih v Murski Soboti kakor tudi v podjetjih in obratih v Gornji Radgoni in v Radencih;
- povečevanje produktivnosti in donosov v kmetijstvu (z mehanizacijo, izboljševanjem semen, umetnim oplojevanjem plemenskih živali ipd.);
- nalaganje prihrankov zdomcev zlasti v stanovanjske hiše, kmetije in storitvene obrate ter njihova multiplikacija znotraj območja občine.

Ključne ovire gospodarske rasti so bile tele:

- pretežno kmetijsko gospodarstvo z nizko stopnjo ustvarjanja dodane vrednosti;
- nizka izobrazbena sestava prebivalstva;
- ideologija socialističnega samoupravljanja kot zatiralec zasebne pobude in podjetništva;
- pomanjkanje podjetnikov in kapitala;
- previsoka stopnja vlaganja prihrankov prebivalcev v neproduktivne naložbe ter produktivne naložbe, ki so bile oziroma so še vedno usmerjene v pridobivanje dodane vrednosti predvsem od prebivalcev občine.

Materialna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občini Tišina v zadnji polovici stoletja, zavzema asfaltirane ceste, električno in telekomunikacijsko omrežje, vodovod in kanalizacijo s čistilnimi napravami v vseh ter obnovo in izgradnjo objektov skupnega pomena (GD, PSO, mrliške vežice, športna infrastruktura, ...).

Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj materialne infrastrukture so enaki kot ključni faktorji gospodarske rasti, poleg njih pa še sofinanciranje večine infrastrukturnih objektov po naseljih z denarjem njihovih prebivalcev. Od časa nove lokalne samouprave, še posebej nove občine Tišina so bile vse večje infrastrukturne naložbe financirane z občinskega proračuna, pa tudi sofinanciranja iz državnega proračuna in sredstev EU.

Intelektualna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občini Tišina v zadnji četrtini stoletja, zavzema dva otroška vrtca, osnovno šolo na Tišini in podružnico v Gederovcih.

Ključni faktor, ki je vplival na razvoj intelektualne infrastrukture, je njeno sofinanciranje s strani Republike Slovenije in Evropske unije.

Razen izgradnje infrastrukturnih, bivalnih in poslovnih objektov so bili vsi posegi v naravno okolje v občini Tišina na dolgi rok bolj škodljivi kot koristni.

Čeprav se kakovost naravnega okolja ni katastrofalno poslabšala, je bilo vanj v zadnji četrtini stoletja veliko degradacijskih posegov.

Ključne posledice teh posegov in njihovi povzročitelji so bili tile:

- onesnaževanje tal (vode in zemlje) zaradi intenzivnega gnojenja kmetijskih pesticidov;
- upad podtalnice, zniževanje gladine vode v vodotokih in posledično njena večja stopnja onesnaženosti;
- odlaganje odpadkov na "divjih" odlagališčih, kajti urejenega odlagališča; odpadkov obdelovalnih površin z mineralnimi gnojili in gnojevko ter zaradi pretirane uporabe v občini Tišina ni bilo;
- širjenje območij stavbnih zemljišč na območja kmetijskih zemljišč, kljub neizkoriščenim območjem zazidave znotraj naselij.

KLJUČNE POSPEŠEVALNE IN OVIRALNE ZNAČILOSTI RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV

Ključne pospeševalne in oviralne značilnosti razpoložljivih razvojnih resursov v občini Tišina so tele:

1. Ob koncu leta 2011 je bilo v občini Tišina registriranih 344 registriranih brezposelnih ljudi, vendar jih več kot 49,7% ni presegla izobrazbene I - in II. stopnje, visoko izobrazbo pa je imelo le 4,9% nezaposlenih ljudi.
2. Podjetnikov, ki so povsod po svetu gonilna sila razvoja, je v občini Tišina še vedno premalo. Ob koncu leta 2011 ni bilo nobenega podjetnika, kateremu bi lahko dali tudi naziv inovator.
3. Naravne danosti v občini Tišina, ki bi lahko bile razvojni resursi, so skromne. Med nje lahko uvrstimo obdelovalno zemljo, geotermalno energijo, ki pa še ni niti tehnološko niti ekonomsko dovolj raziskana, gramoz in krajinske značilnosti.
4. Materialna infrastruktura v občini je solidno razvita. Prometno infrastrukturo v občini Tišina tvorijo ceste. Vse pomembne ceste so asfaltirane, vendar so nekatere v slabem stanju.
5. Telekomunikacijska in energetska infrastruktura sta dovolj kakovostni in omogočata dosti višjo dinamiko razvoja, kot je bila dosežena v preteklosti.
6. Vodovodna infrastruktura je razpredena po celi občini, vendar je problem zagotovitev neoporečne pitne vode v določenih nasljih; kanalizacijo infrastrukturo imajo napeljana v vseh naseljih v občini.
7. Število stanovanjskih objektov je zadovoljivo in njihova kakovost je dobra. Potencialnih in dejanskih poslovnih objektov, ki ob koncu leta 2011 niso bili namensko uporabljeni, je malo. So v glavnem v slabem stanju.
8. Intelektualna infrastruktura na področju vzgoje, izobraževanja in zdravstva je dobra, medtem ko gospodarske intelektualne infrastrukture, ki bi pospeševala podjetništvo, ob koncu leta 2011 v občini Tišina (z izjemo Znanstvenega- raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ZRCSAZU, ki deluje v Vrtu Spominov in tovarštva) ni bilo.
9. Obstoječa gospodarska struktura v občini Tišina je lahko razvojni resurs le deloma, kajti njena temeljna naravnost je zgolj preživetje, izvedena pa rast brez razvoja.
10. Kmetijska struktura občine Tišina ob koncu leta 2011 bi lahko bila njen razvojni resurs, vendar ostane le pod pogojem, da se spremeni tako dejavnostna kot velikostna sestava kmetij.
11. Kakovost prostora v občini Tišina je bila ob koncu leta 2011 še sprejemljiva, za to da bi postala razvojni resurs zlasti na področju turizma (predmet trženja), pa še ni bila dovolj dobra.

VIZIJA LETA 2020

Leta 2020 bodo v občini Tišina živeli izobraženi, kulturni in ekološko osveščeni ljudje. Približno 4.134 jih bo.

Število prebivalcev občine Tišina, ki bodo v letu 2020 še delali v tujini in število družinskih članov, ki bodo živeli z njimi, se bo gibalo okoli 83 (2% vseh prebivalcev).

Število aktivnih prebivalcev, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, se bo gibalo okoli 2.274 (55% vseh prebivalcev), kar je 11,2% več kot leta 2011. Njihovi prihodki bodo takrat realno za polovico višji, kot so bili v letu 2012.

Okoli 1.654 aktivnih prebivalcev (cca. 73% aktivnih oz. 40% vseh prebivalcev) bo zaposlenih v podjetjih in v drugih pravnih osebah ter pri samostojnih podjetnikih posameznikih, približno 25 pa jih bo opravljalo samostojne poklice (1% aktivnih oz. 0,6% vseh prebivalcev). Na kmetijah bo delalo približno 430 aktivnih prebivalcev (okoli 19% aktivnih oz. 10,4% vseh prebivalcev). Nehote nezaposlenih bo okoli 165 aktivnih prebivalcev (približno 7% aktivnih oz. 4% vseh prebivalcev).

Število neaktivnih prebivalcev občine Tišine, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, se bo v letu 2020 gibalo okoli 1.654 (nekaj iznad dve petini vseh prebivalcev). Približno 827 od njih (20% vseh prebivalcev) bo imelo lastne prihodke, kar je 8,4% manj kot leta 2002, približno 909 (okoli 22% vseh prebivalcev) pa bo vzdrževanih.

Naravno okolje bo čisto in zdravo. Odpadki se bodo v največji možni meri zbirali in odvažali ločeno, večina jih bo šla v ponovno predelavo. Odstranjevanje in uničevanje odpadkov bo strokovno in neškodljivo. Izkoriščanje naravnih danosti v gospodarske namene bo nadzorovano in dovoljeno le do stopnje, ki ne bo ogrožala naravnega ravnovesja.

Vzgoja otrok ter izobraževanje, zdravstvo, sociala in kulturne dejavnosti bodo v letu 2020 v občini Tišina na ravni razvite Evrope. Večina ljudi se bo ukvarjala s športom in/ali rekreacijo.

Naselja v občini Tišina bodo povezovale asfaltirane ceste, z okoljem pa sodobne ceste. Oskrba z električno in toplotno energijo ter oskrba z vodo bo zadovoljiva. Odplake v vseh naseljih bodo odtekala po zaprtih kanalih in se bodo čistile na čistilnih napravah.

Urbanistična ureditev v vseh naseljih bo vzorna, stavbe prijetne, njihova okolica in javne površine urejene.

RAZVOJNI CILJI OBČINE TIŠINA

Izhodiščni razvojni cilj občine Tišina je zagotavljati take pogoje bivanja in pridobivanja dobrin, da se bo število njihovih prebivalcev na dolgi rok gibalo okoli 4.134.

Ciljni procesi v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov v obdobju 2014 – 2020:

- Pospeševati zlasti turizem ter proizvodno obrt, ki bosta prodajali svoje proizvode pretežno izven občine, tako da bo v teh dejavnostih omogočeno ustvarjanje okoli 50 novih delovnih mest.
- Spodbujati procese prenosa dela dejavnosti tujih podjetij in podjetij iz drugih območij Slovenije v občino Tišino ter z uresničevanjem teh procesov ustvariti vsaj 50 novih delovnih mest.
- Glede na leto 2002 podvojiti število družinskih kmetij, ki bodo razpolagale z več kot 10 hektarji obdelovalne zemlje.
- Pospeševati specializacijo proizvodnje (sadjarstvo, zelenjadarstvo, domače mesnine, turistična ponudba) na kmetijah, ki imajo več kot 2 hektarja obdelovalne zemlje.
- Spodbujati uvajanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (zelenjadarstvo, domače obrti, predelavo ali dodelavo kmetijskih proizvodov), povezovanje kmetovalcev in čim večja oskrba prebivalstva z domačimi pridelki in izdelki.
- Spodbujati turistično ponudbo in pridobitev nastavitvenih kapacitet (zeleni turizem – reka Mura, pohodništvo, kolesarstvo, ribolov,...).

Cilji na področju infrastrukturnih dejavnosti v obdobju 2014 - 2020:

Materialna gospodarska infrastruktura:

- Do leta 2020 zagotoviti kvalitetno pitno vodo vsem prebivalcem (uporabnikom javnega vodovoda) v občini Tišina.
- Do leta 2020 izgraditi pločnike in kolesarske steze ob nevarnih in najbolj prometnih cestah, urediti varčno javno razsvetljava po naseljih ter izvesti rekonstrukcijo vseh pomembnejših občinskih cestah (lokalne ceste in javne poti). Državne institucije spodbuditi k rekonstrukciji treh najpomembnejših regionalnih cest (Gederovci – M. Sobota, Petanjci – Krajna, Petanjci – Murska Sobota).
- Do leta 2020 pripeljati optična vlakna v vsako vas in zagotoviti optično omrežje gospodinjstvom ali omogočiti uporabo optičnih povezav vsaj večjim uporabnikom.
- Do leta 2020 infrastrukturno opremiti naseljitveno območje (poslovno - obrtno cono) za mala podjetja. Vzpostaviti primerno turistično infrastrukturo s katero se bo identificiralo tudi domače prebivalstvo (promocija, info centri – večji ob vstopu v državo).

Intelektualna gospodarska infrastruktura in infrastrukturne podjetniške aktivnosti:

- Od leta 2014 naprej intenzivno spodbujati iskanje podjetniških priložnosti (razpisati nagradni natečaj za zbiranje podjetniških zamisli ter iz občinskega proračuna financirati njihovo preverjanje in nadaljnjo obdelavo najbolj perspektivnih).
- Od leta 2014 naprej opredeliti in začeti izvajati letno ponavljajoči se projekt za izobraževanje kmetov (iz občinskega proračuna sofinancirati izobraževanje kmetov na področju trženja, pridelave, ekološke pridelave, predelave, dopolnilnih dejavnosti) v povezavi z KGZS.
- Od vključno leta 2014 naprej nagrajevati podjetniške invencije in inovacije (iz občinskega proračuna financirati nagrajevanje gospodarsko uporabnih invencij, ki bodo uresničevane na območju občine, in inovacij, ki bodo v občino »prinašale« novo dodano vrednost).
- Do leta 2020 umestiti in urediti potencialne in dejanske poslovne objekte, ki lahko predstavljajo podlago za razvoj novih podjetniških dejavnosti v občini Tišina.

Intelektualna kulturna in socialna infrastruktura in aktivnosti:

- Do leta 2015 zagotoviti nosilca kulturnih in ostalih dejavnosti v občini (lahko tudi zvezo društev).
- Do leta 2020 obnovitvi ali pozidati tišinski grad, ki bo deloma namenjen za širše javne potrebe (kultura, druženje, ipd.) in mirnejše storitve (npr. zdravstvo, lekarništvo, zobozdravstvo in podobno) ter sočasno izdelati strokovno študijo in izvesti revitalizaciji parka ob gradu na Tišini. V povezavi s tem izvesti tudi ureditev središča Tišine in oživiti ostalo naravno in kulturno dediščino (Vrt spominov, muzeji, ribniki,...) kot razširitev kulturne in turistične ponudbe.
- Pospeševati študij prebivalcev občine Tišina na fakultetah in visokih šolah. Spodbujati usmeritve dijakov in študentov v deficitarne in perspektivne poklice in študijske smeri.
- Izboljševati in racionalizirati izvajanje (z zakonom predpisane) socialne dejavnosti, ki jo je dolžna zagotoviti občina za starejše in ranljivejše skupine prebivalstva (osebna pomoč, pomoč družini na domu).
- Spodbujati prostovoljstvo in solidarnost med občani in do ranljivejših skupin (dnevno varstvo za starejše občane, humanitarne organizacije, koordinacija in organizacija prostovoljstva, medsebojna pomoč).
- Spodbujanje socialne vključenosti (okrepitev socialne vključenosti, prizadevanje do povečanja dostopnosti in enake možnosti sistemu vzgoje in izobraževanja, spodbujanje družabnih in medgeneracijskih stikov, spodbujanje vključevanja Romov).
- Do leta 2020 izdelati študijo pretočnih energetskih objektov (mlin na Muri).
- Načrtno spodbujati delovanje obstoječih ter ustanavljanje novih kulturnih, turističnih in športnih društev, mladinskih asociacij ter dobrodelnih organizacij ter poskrbeti za prostore oz. objekte, v katerih se bodo dejavnosti izvajale.
- Izgraditi primeren večnamenski objekt za športne, kulturne in ostale javne potrebe prebivalstva v občini.

Cilji na področju varovanja okolja ter gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi v obdobju 2014 – 2020:

Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine :

- Zmanjševati degradacijo prostora, zlasti s saniranjem divjih odlagališč odpadkov in opuščeni gramoznic ter s preprečevanjem nadaljnega onesnaževanja zemlje. Izboljšati standard ravnanja z odpadki (velika stopnja ločevanja odpadkov na izvoru, urejeni ekološki otoki, sankcioniranje kršiteljev).
- Povečevati stopnjo zaščite naravne in kulturne dediščine ter povečati njeno prepoznavnost.
- Izboljševati kakovost podtalnice.
- Urediti odvod meteornih voda (odvodnjavanje) in sonaravno urediti vodotoke v občini.
- Zavarovati naravno okolje ob reki Muri pred komercialnimi posegi vanj.
- Urediti nasipe ob reki Muri.
- Ohranitev Vrta spomina in tovarištva na Petanjcih kot središče medregijskega položaja flore ter ohranitev Vrta kot dober primer intelektualnega stičišča (SAZU).

Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi :

- Do leta 2020 prostorsko urediti naseljitveno območje za mala podjetja.
- Pristopiti k izdelavi sprememb občinskega prostorskega načrta v smislu odgovornega gospodarjenja s prostorom tudi za bodoče generacije. Izdelati podrobne občinske načrte za območja možne zazidave glede na interes in potrebe investitorjev.
- Do leta 2020 urediti sprehajalne oz. pohodniške in tematske poti in kolesarske steze.
- Do leta 2015 pridobiti oceno možnosti izkoriščanja geotermalne energije in smotrnost njegovega izkoriščanja od Geološkega zavoda Slovenije, na osnovi ocene pa se odločiti ali je raziskava smiselna ali ne.

Temeljne povezave med skupinami ciljev - razvojno vzvodje

Namen, ki povezuje vse cilje:

- Izboljšati kakovost življenja ljudi v naravnem in socialnem okolju, ki ga tvori občina Tišina (pogoji bivanja v okolju).
- Izboljšati kakovost življenja prebivalcev občine Tišina prek razširitve možnosti za pridobivanje snovnih in duhovnih dobrin za lastno uporabo (pogoji pridobivanja dobrin).

Temeljni povezovalni cilji:

- Izboljševati obstoječe dobrine, ki so v javni lasti in/ali uporabi, ter ustvarjati nove.
- Ustvarjati pogoje za lažje pridobivanje dobrin za lastno uporabo prebivalcev občine Tišina.
- Z ravni občine pospeševati in pomagati pri pridobivanju dobrin za lastno uporabo prebivalcev občine Tišina.

Izvedeni (strateški) povezovalni cilji

1. Izvedeni cilji iz prvega temeljnega cilja:
 - a) izboljševanje naravnega okolja;
 - b) izboljševanje gospodarjenja s prostorom za javno uporabo;
 - c) izboljševanje, dograjevanje in novogradnja infrastrukturnih objektov, ustanavljanje in podpiranje infrastrukturnih organizacij ter oblikovanje in sofinanciranje infrastrukturnih spodbud za razvoj podjetništva.
2. Izvedena cilja iz drugega temeljnega cilja:
 - a) izboljševanje gospodarjenja s prostorom za zasebno uporabo - bivanje in pridobitne dejavnosti;
 - b) izboljševanje infrastrukturnih objektov in organizacij za zasebno uporabo.
3. Izvedeni cilji iz tretjega temeljnega cilja:
 - a) pospeševanje in pomoč na področju kmetijstva;
 - b) pospeševanje in pomoč na področju turizma;
 - c) pospeševanje in pomoč na področju proizvodne obrti.

Vse cilje dosežati z:

- neposrednim angažiranjem občinskih oblasti in uprave;
- vplivanjem občinskih oblasti na državne organe, da se angažirajo pri pripravi, financiranju in izvedbi razvojnih projektov;
- motiviranjem prebivalcev občine, da aktivno sodelujejo v razvojnih procesih.

Na podlagi podatkov iz predhodnih poglavij in dejstva, da bodo prostorske, gospodarske in socialne povezave v temeljih tudi v prihodnosti ostale skorajda enake sedanjim, je nedvomno dokazljivo, da bosta relevantno razvojno okolje občine Tišina skozi vse obdobje do leta 2020 tvorili mestna občina Murska Sobota in Gornja Radgona ter Republika Slovenija in sosednja država Avstrija, kjer je že sedaj zaposlenih kar nekaj občanov občine Tišina.

RAZVOJNE PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI OBČINE TIŠINA

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI</p>	<p style="text-align: center;">SLABOSTI</p>
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Možnosti, ki jih za pospešeno izobraževanje podjetnikov in drugih prebivalcev nudi Republika Slovenija. 2. Ugodna klima v Republiki Sloveniji za ustvarjanje intelektualne gospodarske infrastrukture na ravni občin. 3. Pripravljenost Republike Slovenije in EU, da sofinancirata ohranjanje poseljenosti podeželja in kmetijstva. 4. Procesi selitve manj zahtevnih industrijskih proizvodenj iz razvitih držav Evrope v manj razvite države. 5. Usmeritve razvoja turizma v smeri zelenega turizma, obogatitev turistične ponudbe zdravilišč. 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Odpor veliko ljudi do učenja skozi celo aktivno življenjsko dobo in njihova premajhna pripravljenost na neizbežne spremembe v okolju. 2. Bojazen potencialnih podjetnikov pred težko opredeljivim tveganjem in verjetnostjo neuspeha z nepredvidljivimi posledicami. 3. Obstoj verjetnosti, da bo pomoč Republike Slovenije in EU pri ohranjanju poseljenosti podeželja in kmetijstva majhna. 4. Premajhna pravna in gospodarska urejenost naložbenega okolja za tuje produktivne naložbe v Sloveniji.

Nujni ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in nevarnosti ter izkoriščanje prednosti in priložnosti

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in izkoriščanje razvojnih prednosti so medsebojno neposredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- poiskati in izobraziti dovolj podjetnikov, jim zagotoviti kakovostno intelektualno gospodarsko infrastrukturo po ugodni ceni ter s povečanim podjetniškim udejstvom poskusiti izkoristiti razvojne prednosti, ki jih omogoča že obstoječa materialna infrastruktura;
- pospešeno in ciljno naravnano spodbujati ter iz občinskega proračuna sofinancirati izobraževanje prebivalcev občine in jih tako usposobiti, da svojo delavoljnost dopolnijo z delazmožnostjo v sodobnih razmerah;
- spodbujati nenasilno združevanje kmetijskih zemljišč (ob soglasju lastnikov zemljišč) in povečevanje obdelovalnih površin družinskih kmetij ter spodbujanje nastajanja turističnih kmetij in prek njih izkoriščati prednosti, ki jih nudijo rodovitna zemlja, čist zrak, raznoliko rastlinstvo in živalstvo, reka Mura in lepo naravno okolje;
- spodbujati in iz občinskega proračuna sofinancirati gospodarske invencije in inovacije ter ostale podjetniške projekte, ki bodo usmerjeni v plasma izdelkov in/ali storitev v in izven območja občine, in z njihovim uresničevanjem povečevati zaposlitvene možnosti blizu kraja bivanja ljudi ter tako izkoristiti zadovoljivo oskrbljenost s kakovostnimi stanovanji;
- ohraniti in pospešiti sodelovanje z okoliškimi urbanimi in turističnimi območji in razvito avstrijsko regijo, okrepiti medsebojno sodelovanje in s tem izboljšati prepoznavnost ponudbe iz občine Tišina ter s tem širiti trge in vzpodbuditi podjetniško dejavnost in dopolnilno dejavnost na kmetijah.

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih nevarnosti in izkoriščanje razvojnih priložnosti so medsebojno predvsem posredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- izkoristiti vse možnosti, ki ji bo za pospeševanje izobraževanja na področju podjetništva ter ustvarjanja in vzdrževanja intelektualne gospodarske infrastrukture nudila Republika Slovenija;
- motivirati prebivalce občine Tišina za kontinuirano učenje in ga sofinancirati iz sredstev občinskega proračuna;
- ustvarjati ugodno klimo in »naselitvene« pogoje za prenos nekaterih industrijskih proizvodov (izdelava sestavnih delov proizvodov, montaža) iz razvitih evropskih držav v občino Tišina ter izkoristiti vse možnosti, ki jih bosta nudili Republika Slovenija in Evropska Unija za sofinanciranje ohranjanja podeželja in kmetijstva;
- med prebivalci občine Tišina ustvariti in vzdrževati ugodno razpoloženja do podjetniških tveganj in razumevanje za podjetniške spodrsaljake, ki niso posledica zaletavosti, ter jim predočati dejstvo, da so v sodobnosti nosilci razvoja na vseh področjih od gospodarstva do športa lahko le podjetniki.

RAZVOJNA STRATEGIJA OBČINE TIŠINA DO LETA 2020

Razvojno strategijo tvorijo razvojne aktivnosti in projekti (več med seboj logično povezanih aktivnosti, katerih izvedba je nujna za doseganje razvojnega cilja), s katerimi posamezni ljudje in/ali ljudje v institucijah, ki imajo moč in vpliv, uresničujejo razvojne cilje.

Vsak razvojni projekt mora biti najprej idejno opredeljen, po ocenitvi smotrnosti in možnosti za njegovo izvedbo pa zasnovan, načrtovan in izveden.

Ideje za razvojne projekte občine Tišina so navedene po področjih razvoja, in sicer smo predvideli naslednjih pet temeljnih področij:

- podjetniške motivacij in poglobljanja znanja;
- kmetijstvo;
- infrastruktura (materialna gospodarska, intelektualna gospodarska in kulturna);
- pridobivanje naložb in denarja zanje izven občine;
- varovanje okolja in gospodarjenje s prostorom (varovanje okolja in naravne in kulturne dediščine ter gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi).

Transparentno in definirano okolje in prostor (življenjski in naselitveni '*prostor*') je pogoj in izhodišče za izgradnjo materialne in intelektualne infrastrukture (naselitveni in družbeni '*prostor*'), da se lahko uspešno razvija gospodarsko in kulturno dogajanje oz. življenje (delovni, družbeni in kulturni '*prostor*').

Sicer pa je kakršna koli ostra delitev med področji oz. '*prostori*', tako pri analizi stanja, kot pri načrtovanju razvojnih aktivnosti nemogoča (in tudi nesmiselna), saj gre predvsem za različne vidike oz. segmente enega in istega življenja oz. razvoja ene in iste skupnosti, t.j. prebivalcev občine Tišina.

AKCIJSKI NAČRT ZA LETO 2013 IN ZA LETO 2014

Akcijski načrt je seznam, v katerem so opredeljeni projekti, ki se bodo izvedli oz. začeli izvajati v letih 2013 in 2014 na območju občine Tišina in s katerim občinska uprava in občani občine uresničujejo cilje Dolgoročnega in srednjeročnega programa občine Tišine. Projekti so povzeti po Načrtu razvojnih programov Občine Tišina za obdobje 2013 - 2016 za obravnavani leti. V akcijskem načrtu so prav tako vključeni samo projekti, za katere je pristojna lokalna skupnost in ne vključuje državnih projektov. Večji projekti so odvisni od tujih virov financiranja in se bodo lahko izvajali, v kolikor bodo zanje ustrezni javni razpisi za pridobitev nepovratnih sredstev in bodo tuji viri financiranja tudi zagotovljeni.

DELAVNICE S PREBIVALCI OBČINE TIŠINA

V obdobju nastajanja razvojnega programa občine Tišina so bile z oblastnimi strukturami in prebivalci vseh naselij občine Tišina izvedene delavnice oziroma delovno-posvetovalni sestanki.

Namen delovno-posvetovalnih sestankov oziroma delavnic je bil, da bi predstavniki občin in vaških skupnosti lahko osvetlili specifične probleme svojih lokalnih skupnosti, predvsem pa predstavili svoje načrte, pričakovanja, želje in zamisli. Izdelani razvojni program namreč mora odsevati resnične probleme in tudi avtentične zamisli ter želje občanov občin, za potrebe katerih se naloga dela.

V sklopu priprave Razvojnega programa so v mesecu novembra potekale delavnice po vaških skupnosti, v decembru pa delavnice po interesnih skupinah. Na ta način je bilo vsem, ki so imeli kakršen koli interes predlagati razvojne pobude oziroma opozoriti na težave na posameznem območju, omogočeno, da to predstavijo ali opozorijo na delavnicah.

Za vsako naselje v občini je bil predviden en sestanek oziroma delavnica. Na delavnice so bili povabljeni predstavniki (ali vse člane) občinskega sveta, predstavnike vaških skupnosti, uslužbenke občinske uprave ter druge pomembne oz. izpostavljene osebnosti v občini (npr. šolnike, podjetnike, zdravnike, duhovnike, predstavnike društev, ...), skratka, sleherni vaščan. Delavnice so bili neformalne, vendar delovne narave.

Po izvedbi delavnic po vaseh, so bile organizirane delavnice po interesnih skupinah in sicer: v torek, 4.12.2012 **delavnica:** Razvoj podeželja - kmetijstvo, prostorsko planiranje, gospodarjenje z nepremičninami in infrastrukturo, v četrtek, 6.12.2012 **delavnica:** Podjetništvo in turizem, gospodarstvo, varstvo okolja in gospodarske javne službe, v torek 11.12.2012 **delavnica:** nevladne organizacije - društva (šport, kultura, šolstvo in vzgoja, ostalo), v soboto, 15.12.2012 **delavnica:** mladi in v torek 18.12.2012 **delavnica:** zaključna delavnica vaških skupnosti, občinskega sveta in občinske uprave.

Same delavnice, njihov potek, udeležbo na njih, strukturo udeležencev, njihovo odzivnost oziroma konstruktivnost in s tem rezultate delavnic ocenjujemo kot zelo uspešne. Vsi udeleženci so lahko enakovredno tematsko in konstruktivno sodelovali v delu delavnic. Vsa mnenja in predlogi udeležencev so se z njihovim soglasjem zapisovali.

Vsem udeležencem delavnic je bil posredovan tudi 'Anketni list za udeležence delavnice', s katerim so bili zaproseni, da podajo svoje videnje obstoječega stanja (problemov oz. težav in prednosti oz. priložnosti) ter svoje razmišljanje o možnih pristopih za izboljšanje stanja v njihovem okolju (predlogi aktivnosti oz. projektov). Možna je bila tudi anonimna izpolnitev anketnega lista.

Vsa zbrana mnenja in predloge smo dokumentirali, in jih vključili pri izdelavi dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa občine Tišina .

**VSEBINA - KAZALO DOLGOROČNEGA IN SREDNJEROČNEGA RAZVOJNEGA
PROGRAMA OBČINE TIŠINA**

1 UVODNA POJASNILA

- 1.1 Predstavitev občine Tišina
- 1.2 Oris razvoja v preteklosti
- 1.3 Glavni problemi
- 1.4 Razlog in izhodišča za izdelavo razvojnega programa ter njegova vsebina
- 1.5 Metode, ki so bile uporabljene pri izdelavi razvojnega programa občine Tišina in njegovi avtorji

**2 ORIS GIBANJA RAZVOJNIH DEJAVNIKOV NA OBMOČJU
OBČINE TIŠINA**

2.1 LJUDJE

- 2.1.1 Gibanje števila ljudi po občinah in po naseljih
- 2.1.2 Gibanje izseljevanja, priseljevanja in zdomstva
 - 2.1.2.1 Izdelovanje in priseljevanje v zadnjih desetletjih
 - 2.1.2.2 Zdomstvo v obdobju popisa 2002
- 2.1.3 Spremembe struktur prebivalstva
 - 2.1.3.1 Aktivni prebivalci
 - 2.1.3.2 Osebe z lastnimi dohodki
 - 2.1.3.3 Vzdrževane osebe
 - 2.1.3.4 Kmečko prebivalstvo
 - 2.1.3.5 Starostna struktura prebivalstva
 - 2.1.3.6 Sestava prebivalstva po spolu in starosti v letu 2002
 - 2.1.3.7 Zaposlenost, šolanje ter migracija prebivalstva
 - 2.1.3.8 Izobrazbena struktura aktivnih prebivalcev
 - 2.1.3.8.1 Izobrazbena struktura mladih glede na poklicno usmeritev
- 2.1.4 Struktura gospodinjstev
 - 2.1.4.1 Število gospodinjstev in delež gospodinjstev s kmečkim prebivalstvom
 - 2.1.4.2 Gospodinjstva in njihovi stanovanjski skladi
- 2.1.5 Primerjava s podatki za celo državo

2.2 GOSPODARSTVO V ZADNJI ČETRRTINI STOLETJA

- 2.2.1 Premoženjski in kapitalni tokovi
- 2.2.2 Temeljne značilnosti spreminjanja dejavnostne in podjetniške strukture
 - 2.2.2.1 Dejavnostna struktura
 - 2.2.2.2 Struktura podjetij in obratov
- 2.2.3 Struktura kmetijskih skladov gospodinjstev in razvojni procesi v kmetijstvu
- 2.2.4 Razvojni procesi v kmetijstvu

2.3 INFRASTRUKTURA

- 2.3.1 Razvoj materialne infrastrukture
- 2.3.2 Razvoj intelektualne infrastrukture

2.4 OKOLJE IN PROSTOR

- 2.4.1 Urejanje prostora
- 2.4.2 Kvaliteta prostora
- 2.4.3 Degradacija prostora
 - 2.4.3.1 Onesnaževanje tal
 - 2.4.3.2 Vodno gospodarjenje
 - 2.4.3.3 Odlagališče odpadkov in ravnanje z odpadki

2.4.3.4 Gramoznice

2.5 ZGODOVINSKI RAZVOJ TER KULTURNE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI
RAZVOJA OBČINE TIŠINA

2.5.1 O zgodovini območja občin Tišina

2.5.2 O mentaliteti kolektiva

2.5.2.1 Nezadostnost naravnih danosti za gospodarski razvoj in pomembnost duha podjetništva

2.6 KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI

2.6.1 Ključni faktorji, ki so vplivali na sestave prebivalstva

2.6.2 Ključni faktorji in glavne ovire gospodarske rasti

2.6.3 Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj infrastrukture in naravnega okolja

2.6.3.1 Infrastruktura

2.6.3.2 Naravno okolje

2.7 UPRAVNA UREDITEV OBČINE TIŠINA

**3 RAZPOLOŽLJIVI RAZVOJNI DEJAVNIKI IN STOPNJA NJIHOVE
IZKORIŠČENOSTI V LETU 2011**

3.1 LJUDJE

3.2. FINANČNA MOČ OBČINE

3.3 PODJETNIKI

3.4 NARAVNE DANOSTI

3.4.1 Geografske in geofizične lastnosti občine Tišina

3.4.2 Zemljišča

3.4.2.1 Pregled stavbnih zemljišč in nezazidalnih stavbnih zemljišč v občini

3.4.3 Druge naravne danosti

3.4.3.1 Geotermalna energija in mineralne surovine

3.4.3.2 Naravni pogoji

3.4.3.3 Vodni viri

3.4.3.4 Favna in flora

3.4.3.5 Energetski potencial reke Mure

3.4.4 Naravna in kulturna dediščina

3.4.4.1 Naravna dediščina

3.4.4.2 Kulturna dediščina

3.5 MATERIALNA INFRASTRUKTURA

3.5.1 Prometna infrastruktura

3.5.1.1 Cestna infrastruktura

3.5.2 Železniška infrastruktura

3.5.3 Telekomunikacijska infrastruktura

3.5.4 Energetska infrastruktura

3.5.5 Vodovodi in kanalizacije

3.5.6 Poslovi in stanovanjski objekti

3.6 INTELEKTUALNA INFRASTRUKTURA

3.7 GOSPODARSKA STRUKTURA

3.8 KMETIJSKA STRUKTURA

3.9 KLJUČNE POSPEŠEVALNE IN OVIRALNE ZNAČILNOSTI RAZVOJNIH RESURSOV

4 OPREDELITEV RELEVANTNEGA OKOLJA IN SCENARIJI NJEGOVEGA VERJETNEGA RAZVOJA DO LETA 2020

4.1 OPREDELITEV RELEVANTNEGA RAZVOJENGA OKOLJA OBČINE TIŠINA

4.2 OPREDELITEV KLJUČNIH FAKTORJEV RAZVOJA V RELEVANTNEM OKOLJU

4.3 PESIMISTIČNI IN OPTIMISTIČNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020

4.3.1 Pesimistični scenarij

4.3.1.1 Obdobje 2013-2015

4.3.1.2 Obdobje 2015-2020

4.3.2 Optimistični scenarij

4.3.2.1 Obdobje 2013-2015

4.3.2.2 Obdobje 2015-2020

4.4 NAJBOLJ VERJETNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020

4.4.1 Obdobje 2013-2015

4.4.2 Obdobje 2015-2020

5 POTREBEN IN MOŽEN GOSPODARSKI IN SOCIALNI RAZVOJ OBČINE TIŠINA V OBDOBJU 2014-2020

5.1 VIZIJA LETA 2020

5.2 RAZVOJNI CILJI DO LETA 2020

5.2.1 Ciljna struktura prebivalstva in zaposlenosti

5.2.2 Ciljni procesi v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov v obdobju 2014-2020

5.2.3 Cilji na področju infrastrukturnih dejavnosti v obdobju 2014-2020

5.2.3.1 Materialna gospodarska infrastruktura

5.2.3.2 Intelktualna gospodarska infrastruktura in infrastrukture podjetniške aktivnosti

5.2.3.3 Intelktualna kulturna in socialna infrastruktura in aktivnosti

5.2.4 Cilji na področju varovanja okolja ter gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi v obdobju 2014-2020

5.2.4.1 Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine

5.2.4.2 Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi

5.2.5 Temeljne povezave med skupinami ciljev- razvojno vzvodje

5.2.5.1 Namen, ki povezuje vse cilje

5.2.5.2 Temeljni povezovalni cilji

5.2.5.3 Izvedeni (strateški) cilji

5.3 PIMERJAVA RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV V LETU 2012 IN RAZVOJNIH CILJEV DO LETA 2020

5.4 GLAVNI POGOJI ZA SMOTRNO POVEZOVANJE Z RELEVANTNIM OKOLJEM

6 MATRIČNI PRIKAZ RAZVOJNIH PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI OBČINE TIŠINA

6.1 NUJNI UKREPI ZA ZMNAJŠANJE RAZVOJNIH SLABOSTI IN NEVARNOSTI TER IZKORIŠČANJE PREDNSOTI IN PRILOŽNOSTI

7 RAZVOJNA STRATEGIJA DO LETA 2020

7.1 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU PODJETNIŠKE MOTIVACIJE IN POGLABLJANJA ZNANJA

7.2 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU KMETIJSTVA

7.3 STRATEŠKI UKREPI IN AKTIVNOSTI NA PODROČJU INFRASTRUKTURE

7.3.1 Materialna gospodarska infrastruktura

7.3.2 Intelektualna gospodarska in turistična infrastruktura

7.3.3 Intelektualna kulturna in socialna infrastruktura

7.4 STRATEŠKE AKTIVNOSTI NA PODROČJU PRIDOBIVANJA NALOŽB IN DENARJA ZANJE IZVEN OBČINE

7.5 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU VAROVANA OKOLJA IN GOSPODARJENJA S PROSTOROM

7.5.1 Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine

7.5.2 Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi

7.6 UKREPI ZA SKLADEN (DEMOGRAFSKI) RAZVOJ OBČINE TIŠINA

8 AKCIJSKI NAČRT

9 MOBILIZACIJSKI MEHANIZMI ZA URESNIČITEV RAZVOJENGA PROGRAMA